

11. Кузь В.Г. Учитель, школа – пріоритети ХХІ ст.// Педагогіка і психологія.- 2002.- №1-2.- С.11-19.
12. Процес обучения в высшей школе: Учебное пособие / Л.В. Кондрашова.- Кривой Рог: ИВИ, 2000.

Т.О.Антрощенко

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ КУЛЬТУРИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ

В статье рассматривается проблема подготовки будущего учителя к формированию в учеников начальных классов культуры межнационального общения. Указаны формы и методы, которые обеспечивают эффективное решение данного вопроса и сопутствуют активизации научно-воспитательного процесса в начальной школе.

The preparation of the future teacher for the forming of the culture of the international communication in the pupils of the elementary school. This article examines the problem of the preparation of the future teacher for the forming of the culture of the international communication in the pupils of the elementary school. This article denotes the forms and methods which provide the effective decision of this problem and accompanies of the scientific-teacher process in the elementary school.

Державною програмою “Вчитель” [1] передбачені теоретико-практичні проблеми підготовки майбутніх вчителів до здійснення виховного процесу на всіх ступенях діяльності загальноосвітньої школи. Зокрема, наголошується на необхідності розвитку цілісного педагогічного процесу, культури взаємовідносин між педагогами та вихованцями.

Програма є одним із складників втілення в життя Національної доктрини розвитку освіти України в ХХІ столітті [2]. Програма охоплює широкий комплекс завдань, вирішення яких сприятиме утвердженню нового, престижного суспільного статусу вчителя, інтенсифікації його ролі в навчально-виховному процесі, формуванню нової

генерації вчителів, збагаченої надбаннями сучасної науки, культури і практики.

Актуальність проблеми розвитку культури міжнародного спілкування майбутніх вчителів початкових класів зумовлена перебудовою педагогічної освіти, потребою вдосконалення підготовки кадрів у галузі початкового навчання.

Проблема розвитку культури міжнародного спілкування майбутнього вчителя початкових класів як складової громадянського виховання в гуманістичній сучасній педагогіці ще не досліджена багатогранно, всебічно, відповідно до концептуальних положень національного виховання. Дана проблема потребує більш поглибленого вивчення з метою подальшого застосування та отримання ефективних результатів навчально-виховного процесу початкової ланки освіти.

Різні аспекти підготовки майбутнього вчителя досліджували Бібік Н.М., Богуш А.М., Євтух М.Б., Зязюн І.А., Іванова Т.В., Кічук Н.В., Козій М.К., Кузьміна Н.В., Ляшенко О.І., Ничкало Н.Г., Помиткін Е.О., Савченко О.Я., Сухомлинська О.В., Хоміч Л.О. та ін.

Проблема розвитку культури міжнародного спілкування знайшла певне розкриття в працях Вейт М.А., Вихованця І.Р., Гасанова З.Т., Гарунова Е.Г., Заслуженюка В.С., Корніяки О.М., Маматказіної Е.І., Опаленик О.В., Римаренка Ю.І., Поплужного В.Л., Сагарди В.В., Стельмаховича М.Г., Філіпчука Г.Г. та ін.

Щоб розв'язати складні проблеми розбудови освіти, потрібен педагог, який володіє вмінням інтегрувати педагогічні, дидактичні та методичні знання, володіє технікою професійно-педагогічного спілкування, елементами педагогічної майстерності та культурою міжнародного спілкування. Висококваліфікованим педагогам належить зберігати й продовжувати українську культурно-історичну традицію, формувати культуру міжетнічних відносин, культуру миру. Діяльність учителя початкових класів істотно

відрізняється від роботи вчителя середньої та старшої ланок, тому потребує ретельної підготовки.

Потреба в спілкуванні з однолітками проявляється у молодших школярів дуже активно. Вчитель покликаний організувати їх спілкування, налагоджувати взаємовідносини, засновані на симпатії один до одного, підтримувати і заохочувати прояви доброзичливості до однолітків. Він організовує первинні об'єднання дітей у грі, навчанні, спільній діяльності, спілкуванні.

Культура спілкування являє собою знання комунікативних норм і правил і звичне додержання їх людиною у повсякденному житті. Кожний народ (клас, етнічна чи культурна група) має свої специфічні правила і традиції, зумовлені національною історією, психологією, політичним устроєм, культурою. Ці психосоціальні норми і правила – дійовий засіб організації людської життєдіяльності. Їх додержання, що визначається певними моральними установками суб'єктів спілкування, сприяє полегшенню і поліпшенню взаємин між людьми.

Культура міжнаціонального спілкування передбачає вміння виявляти вузли суперечностей, протистояння, знаходити точки зіткнення, використовувати енергію спільних ініціатив, шукати вихід із кризової ситуації в міжетнічній сфері, виробляти розуміння того, що жити нам разом.

У зміст культури міжнаціонального спілкування включені:

- 1) нормативні вимоги, зведені до рангу закону, що регулюють взаєностосунки представників різних національностей і обов'язкові для виконання всіма членами суспільства;
- 2) традиційні норми взаєностосунків між представниками різних національностей, що є основою братерства, дружби і поваги до інших народів;
- 3) соціально орієнтовану на основі принципів демократизму поведінську характеристику особи в умовах

міжособистісного і міжнаціонального спілкування, характер, стиль та рівень її поведінки [5].

Формування особистості майбутнього фахівця – це складний багатофакторний процес, у якому беруть активну участь заклади освіти, наукові об'єкти та суб'єкти педагогічної діяльності, в якому відбувається професійне і людське становлення майбутнього професіонала. Звичайно, підготовка такого спеціаліста залежить, головним чином, від його професійно-педагогічної, зокрема психологічної спрямованості.

Враховуючи сучасні вимоги щодо психологізації навчально-виховного процесу, з впевненістю можна вважати, що вивчення психолого-педагогічних дисциплін у педагогічних навчальних закладах – це ефективний шлях становлення спеціаліста. Курс педагогіки в загальній системі підготовки майбутнього вчителя початкової ланки освіти озброює студентів системою професійно-педагогічних знань, вмінь, вчить творчо використовувати їх в роботі з дітьми, формує стійкий інтерес до педагогічної діяльності. Всі теми цього курсу покликані готувати справжнього фахівця відповідно до сучасних запитів суспільства і науки, розвивати в нього культуру міжнаціонального спілкування і вміння передавати свої знання молодшому школяреві.

У рамках культурологічних знань і положень культурологічного підходу підготовка майбутнього вчителя містить у собі аналіз і добір культурологічних знань і положень, що і складають основний методологічний зміст педагогічної майстерності майбутнього вчителя:

- ствердження ціннісного відношення до людини, гуманізації відносин між людьми;
- повернення освіти до контексту культури та культурної ідентифікації особистості;
- підвищення соціального статусу педагога в сучасному суспільстві;
- сприяння саморозвитку та самовиховання особистості педагога.

Процес розвитку культури міжнаціонального спілкування тривалий, складний і багатоаспектний, тому повинен здійснюватись як під час навчально-виховного процесу, так і в позааудиторній роботі.

Навчальні дисципліни покликані дати теоретичні знання з даної проблеми, озброїти майбутніх вчителів початкової школи знаннями, вміннями і навичками культури міжнаціонального спілкування та вміннями використовувати їх в навчально-виховній роботі з учнями початкових класів. Це, як вже зазначалось, дисципліни психолого-педагогічного циклу: психологія, педагогіка, педагогічна майстерність, історія педагогіки; гуманітарного циклу: українська мова та література, зарубіжна література, культурологія, мистецтвознавство, етика; а також – історія, філософія, релігієзнавство, правознавство; різноманітні методики тощо. Великі можливості розвитку культури міжнаціонального спілкування закладені у виховній роботі багатонаціональних вищих педагогічних навчальних закладів, в планах якої протягом навчального року – проведення різних виховних закладів з студентською молоддю; та в проходженні майбутніми вчителями педагогічної практики в багатонаціональних учнівських колективах початкової школи. Найновіші науково-педагогічні розробки щодо підготовки студентів до роботи в початковій школі розкривають напрями успішного застосування знань студентів у процесі педагогічної практики: актуалізація раніше засвоєних знань; синтезування одержаних знань; розвиток пізнавальної та практичної діяльності майбутнього вчителя початкових класів.

У галузі освіти національні взаємовідносини виступають у тісній взаємодії з суспільно-політичними, економічними, культурно-побутовими та психологічними факторами. Шанобливе ставлення до представників інших народів можливе тільки за умови розвинутого почуття національної самосвідомості.

Сучасний студент повинен мати правильне уявлення про такі явища і процеси, як:

- поєднання і взаємодія національних культур, їх своєрідність, менталітет нації та ментальність особистості;
- історія народів, що населяють Україну;
- миролюбна зовнішня політика суверенної України, принципи міжнародного співробітництва;
- рідний край, екологічні проблеми.

З цією метою нами були створені і апробовані науково-методичні рекомендації “Культура міжнаціонального спілкування студентів - майбутніх педагогів”, які включають програму спецкурсу “Культура міжнаціонального спілкування” та орієнтовну тематику роботи студентського клубу культури міжнаціонального спілкування [3]; запропонована методика виявлення розвитку культури міжнаціонального спілкування студентів ВПНЗ та “Модель розвитку культури міжнаціонального спілкування”.

Програма виховання культури міжнаціонального спілкування в початковій школі (зміст навчального матеріалу, форми, методи і прийоми роботи тощо) має відповідати особливостям і закономірностям розвитку особистості в певний віковий період і всебічно відображати духовні надбання націй, їх ідейно-моральний потенціал.

Рідна мова (маємо на увазі українців та представників національних меншин в Україні), історія народу, його прогресивні традиції, звичаї, свята та обряди, в тому числі й річного циклу народного календаря, фольклор, моральні приписи, різні види народного мистецтва й художньої творчості, народні символи та національна символіка – це той благородний ґрунт, на якому зростає людина як представник свого народу, його спадкоємець, громадянин і патріот.

Розвиток культури міжнаціонального спілкування учнів початкових класів неможливий без складових народознавства (мова, культура, традиції, мораль тощо), як засобів, з допомогою яких реалізуються цілі і завдання національного виховання загалом і громадянського зокрема.

Отже, підготовка майбутнього вчителя до розвитку в учнів початкових класів культури міжнаціонального спілкування постає надзвичайно актуальною, багатогранною і складною, потребує всебічної обізнаності студентів, наявності в них високого рівня культури та національної самосвідомості, толерантного ставлення та поваги до представників національних меншин. Актуальність даної проблеми посилюється ще й тим, що основи громадянського виховання та формування культури міжнаціонального спілкування посідають чільне місце в підготовці вчительських кадрів для початкової школи.

Література

1. Державна програма "Вчитель": Затверджено постановою Кабінету Міністрів України 28 березня 2002 р. №379 //Освіта України. – 2002. – 2 квітня. – С. 4-7.
2. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті //Педагогічна газета № 7 (85), липень 2001.
3. Атрощенко Т.О. Культура міжнаціонального спілкування студентів – майбутніх педагогів. – Мукачево: Карпатська вежа, 2003. – 36 с.
4. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя. – К.: Либідь, 1991. – 96 с.
5. Римаренко Ю.І. Культура міжнаціонального спілкування. Система, функції і механізм формування //українська психологія: сучасний потенціал. Мат-ли Четвертих Костюківських читань (25.09.1996 р.). – К.: Вид-во ДОК-К, - Т.2. – С. 559.

В.В.Морозов

ЗМІСТ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДВУЗІВ ДО ДІАЛОГІЧНОГО НАВЧАННЯ

В статье рассматриваются вопросы содержания готовности студентов к использованию диалога в учебном процессе.